

Nr 18.

Ankom till riksdagens kansli den 26 februari 1935 kl. 4 e. m.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 11 kap. 28 § giftermålsbalken.

Genom en den 25 januari 1935 dagtecknad, till lagutskott hänvisad proposition, nr 41, vilken behandlats av första lagutskottet, har Kungl. Maj:t under åberopande av propositionen bilagda i statsrådet och lagrådet förda protokoll föreslagit riksdagen att antaga följande vid propositionen fogade förslag till

L a g

om ändrad lydelse av 11 kap. 28 § giftermålsbalken.

Härigenom förordnas, att 11 kap. 28 § giftermålsbalken skall erhålla följande ändrade lydelse:

28 §.

Utan hinder av vad genom rättsens beslut eller genom avtal blivit bestämt om bidrag till makes underhåll, äger rätten på endera makens yrkande annorledes förordna därom, när väsentligt ändrade förhållanden påkalla det; dock må underhållsbidrag till frånskild make ej utdömas, såframt sådant bidrag icke tidigare skolat utgå, eller höjas utöver det högsta belopp till vilket bidraget tidigare varit bestämt.

Vad i denna paragraf är stadgat äge ej tillämpning, om någon förpliktats eller åtagit sig att till frånskild makes underhåll utgiva visst belopp en gång för alla.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1935 och äger tillämpning jämväl där beslutet meddelats eller avtalet träffats före nämnda dag.

I fråga om de skäl, som ligga till grund för förslaget, får utskottet, i den mån redogörelse därför ej lämnas här nedan, hänvisa till propositionen.

Den underhållsskyldighet som enligt gällande rätt åvilar sammanlevande makar mot varandra skall i regel fortbestå, även om sammanlevnaden genom hemskillnad bringas att upphöra. Dock gäller enligt 11 kap. 25 § giftermålsbalken att, om ena maken huvudsakligen bär skulden till hemskillnaden, den andre ej må förpliktas giva underhållsbidrag, med mindre synnerliga skäl därtill äro. Även efter vunnen äktenskapsskillnad kan underhållsskyldighet föreligga. Härom stadgas i 11 kap. 26 § giftermålsbalken att, om efter skill-

naden den ena maken finnes bliva i behov av bidrag till sitt tillbörliga underhåll, rätten äger ålägga andra maken utgöra sådant bidrag, efter vad med avseende å hans förmåga samt övriga omständigheter prövas skäligt. Underhållsbidrag får likväl icke tillerkännas make som huvudsakligen bär skulden till skillnaden. Underhållsskyldigheten kan fullgöras genom utgivande av visst belopp en gång för alla. Det vanliga är dock att understödet utgår i form av periodiskt bidrag.

Yrkande om underhållsbidrag prövas av rätten i hemskillnads- eller äktenskapsskillnadsmålet. Enligt 11 kap. 26 § giftermålsbalken skall anspråk på underhållsbidrag, såvida fråga ej är allenast om jämkning av avtal som makarna med hänsyn till skillnaden träffat, vid talans förlust framställas i skillnadsmålet. Ofta förekommer emellertid att frågan om underhållsskyldighet ej blir föremål för rättens bedömande. Det står nämligen makarna fritt att genom avtal själva reglera hithörande förhållanden. Avtal om underhållsbidrag ingår ofta såsom ett led i en mera omfattande uppgörelse mellan makarna, i vilken även sådana frågor som angå barnens underhåll och uppfostran, boets delning och skyldighet att utgiva skadestånd bliva föremål för reglering. Ej sällan innefattar avtalet att skiljemän skola bestämma storleken av det underhållsbidrag som den ena maken har att utgiva till den andre.

Ett periodiskt underhållsbidrag upphör enligt nyssnämnda lagrum att utgå, när den berättigade träder i nytt gifte. Underhållsskyldigheten upphör även vid den förpliktades död. Rätten till underhåll har nämligen sin grund i själva äktenskapet och kan följaktligen icke fortbestå längre än som skulle ha blivit fallet, om någon äktenskapsskillnad icke kommit till stånd. Underhållsskyldighetens omfattning kan vidare ändras, förutom genom frivillig överenskommelse, genom särskilt beslut av rätten. Härutinnan gälla olika regler, allt eftersom skyldigheten i fråga tidigare blivit bestämd genom rättens beslut eller genom ett mellan makarna träffat avtal.

Enligt 11 kap. 28 § giftermålsbalken äger rätten, utan hinder av vad rätten förut beslutit om bidrag till makes underhåll, på endera makens yrkande anordna förordna därom, när väsentligt ändrade förhållanden påkalla det. I denna regel, som äger tillämpning på underhåll vid såväl hemskillnad som äktenskapsskillnad, göres dock den inskränkningen, att underhållsbidrag till franskild make ej må utdömas, såframt talan därom blivit ogillad, eller höjas utöver förut bestämt belopp. Vidare har från nämnda regel undantagits det fall att någon förpliktats att till franskild makes underhåll utgiva visst belopp en gång för alla.

Har underhållsskyldigheten blivit bestämd genom avtal, är möjligheten till jämkning vida mer begränsad. I 11 kap. 29 § giftermålsbalken stadgas att, om avtal som makar med avseende å förestående hemskillnad eller äktenskapsskillnad träffat om bodelning eller vad därmed äger samband, om skadestånd eller om bidrag till makes underhåll är uppenbart obilligt för ena maken, rätten på dennes talan äger jämka avtalet, såframt detta icke slutits under hemskillnad. Då grunden till att jämkning medgivits är att söka i den under bestående sammanlevnad förefintliga faran för obehörig påverkan, har stadgandet självfallet ej heller tillämpning på avtal som slutits först efter vunen äk-

tenskapsskillnad. För att klander av ifrågavarande slag skall kunna upptagas till prövning måste detsamma väckas senast i skillnadsmålet, om äktenskaps-skillnad sker efter föregången hemskillnad, men eljest inom ett år från det skillnad i äktenskapet meddelades. Utom i nyss angivna fall kan ett avtal om underhållsbidrag till make — även om väsentlig ändring inträtt i makarnas ekonomiska förhållanden — icke bliva föremål för någon rubbning, såvida det icke tillkommit i strid med allmänna rättsgrundsatser.

I anledning av två inom riksdagen väckta motioner avlät riksdagen år 1934 — på hemställan av första lagutskottet — skrivelse till Kungl. Maj:t med anhållan, att Kungl. Maj:t ville verkställa utredning av frågan i vad mån avtal om underhållsbidrag till fränskild make borde kunna jämkas, när väsentligen ändrade förhållanden påkallade det, jämte därmed sammanhängande spörsmål, ävensom för riksdagen framlägga det förslag, vartill utredningen kunde föranleda.

Enligt förevarande förslag äger rätten, även om bidrag till makes underhåll blivit bestämt genom *avtal*, på endera makens yrkande annorledes förordna därom när väsentligt ändrade förhållanden påkalla det, dock att underhållsbidrag till fränskild make ej må utdömas såframt sådant bidrag icke tidigare skolat utgå, eller höjas utöver det högsta belopp till vilket bidraget tidigare varit bestämt. Sådän jämkning må emellertid ej äga rum där någon åtagit sig att till fränskild make i underhåll utge visst belopp en gång för alla.

I samband härmed har enligt förslaget beretts möjlighet att, jämväl där *rätten* bestämt beloppet av underhållsbidrag till fränskild make och detta belopp av någon anledning nedsatts under det som i samband med skilsmässan fastställts, höja beloppet därav till det högsta belopp till vilket bidraget tidigare varit bestämt.

Såsom redogörelsen utvisar har förevarande förslag föranletts av en skrivelse, som riksdagen efter hemställan av utskottet avlät till Kungl. Maj:t sist förflutna år.

Utskottet.

Utskottet har vid sin granskning av förslagets utformning ej funnit anledning till erinran och får alltså hemställa,

att förevarande proposition måtte av riksdagen bifallas.

Stockholm den 26 februari 1935.

På första lagutskottets vägnar:

A. ÅKERMAN.

Vid detta ärendes behandling ha närvarit:

från första kammaren: herrar *Åkerman*, *Öhman**, *Anderson* i Hägelåkra, *Klebeck*, *Svenson* i Eskhult, *Löfgren*, *Norling** och *Wijkström*;

från andra kammaren: herrar *Lindqvist*, *Ryberg** och *Wallerius**, fru *Östlund* samt herrar *Olsson* i Rimforsa*, *Olsson* i Mellerud, *Hillgård* och *Johnsson* i Kalmar*.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.